

УДК 343.37(481)

В. С. Гнатенко

кандидат економічних наук, Дружківський міський голова

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЇ

V. S. Hnatenko

Candidate of Economic Sciences, Druzhkivka mayor

PECULIARITIES OF THE ECONOMIC SECURITY FORMATION OF NORWAY POPULATION

Досвід захисту і методи збереження темпів економічного зростання невеликої держави, такої як Королівство Норвегія, на сьогоднішній день зазнали безліч викликів міжнародного світового економічного простору, що не може залишитися непоміченим. Поняття економічної безпеки окремої держави тісно пов'язане з явищем соціального благополуччя індивіда, який проживає на території Королівства і є частиною політики інноваційної моделі економічного розвитку північноєвропейських країн, що включає в себе не тільки високий рівень добробуту, а й особливу логіку ціннісного розвитку суспільних відносин в епоху постмодерну.

Структура національної безпеки цікава тим, що економічна безпека займає в ній провідну роль, так як жоден із видів і підвидів безпеки не зможе бути здійснений без економічного забезпечення. Стійкість, а також надійність аспектів економічної безпеки є гарантами високого рівня економічного захисту держави.

Трансформація світового простору набирає нових обертів, обростає новими гранями і точками дотику між усіма акторами. Характер загроз змінився, тому питання безпеки розглядаються не тільки на рівні держав, а й на рівні індивідів. Стан безпеки і сам термін «безпека» пов'язані з наданням їм вузької і відчутної об'єктивності, вираженої в понятті «сек'юритизація». Модель інноваційного розвитку Королівства Норвегія інакше ставить питання про економічну безпеку, оскільки торкається питання сталого соціального становища індивіда, що веде до стабільності бізнес-структур і держави в цілому.

Королівство Норвегія, як мала країна, демонструє злагоджений дієвий апарат забезпечення соціальної безпеки, який має на увазі благополуччя кожного громадянина і містить в собі поняття стану економічної безпеки, що ні суперечить політиці Європейського союзу, але є докорінно відмінним від неї напрямком розвитку. Саме в такому стані інноваційної економічної моделі Королівство Норвегія продовжує існувати і підтримувати високу планку рівня життя країни. Економічна безпека прихована у внутрішній політиці держави, однак є суттєвим чинником благополуччя кожного громадянина країни.

The experience of protecting and methods of sustaining the economic growth rate of a small country, such as the Kingdom of Norway, has so far faced many challenges of the international global economic space, which cannot pass unnoticed. The concept of economic security of a State is closely linked to the phenomenon of social well-being of an individual living in the Kingdom and is part of the economic development innovative model policy of the Northern European countries, which includes not only a high level of well-being but also a particular logic of postmodern era development.

The structure of national security is interesting because economic security plays a leading role in it since none of the types and subtypes of security can be achieved without economic security. The stability, as well as the reliability of economic security aspects, is the guarantor of a high level of State economic protection.

The transformation of the global space is gaining new impetus, gaining new faces and points of contact between all actors involved. The nature of threats has changed, so security issues are addressed not only at the state but also at the individual level. The state of security and the very term "security" is associated to give them a narrow and tangible objectivity, expressed in the concept of "securitization". The innovative development model of the Kingdom of Norway raises the question of economic security differently, as it concerns the question of the individual's sustainable social status, which leads to the stability of business structures and of the state as a whole.

The Kingdom of Norway, as a small country, demonstrates a well-coordinated and efficient social security apparatus, which involves the well-being of each and every citizen and includes the concept of economic security, which is not contrary to the EU policy but is fundamentally different. It is in this state of an innovative economic model that the Kingdom of Norway continues to exist and maintain a high standard of living. Economic security is hidden in the internal politics of the state, but it is an essential factor in the well-being of every citizen of the country.

Ключові слова: економічна безпека, соціальна безпека, економічна політика, соціальне забезпечення, соціальна політика.

Key words: economic security, social security, economic policy, social security, social policy.

Постановка проблеми. В умовах сучасної світової економічної кризи таким малим країнам, як Королівство Норвегія складно подолати її наслідки виключно власними силами, не дивлячись на високий рівень розвитку економіки держави. Досліджувана держава розробляє нові політико-правові механізми регулювання економічної безпеки з метою підтримки високого рівня розвитку економіки. Головним об'єктом захисту стає не сама національна економіка, а окремий індивід. Незважаючи на те, що Норвегія не є членом Європейського Союзу, існує кореляція політико-правових механізмів внутрішнього і зовнішнього курсів політичного розвитку Королівства і ЄС. З огляду на цей факт, відмінність між трактуванням економічної безпеки даної країни та інтегрованого об'єднання, а також успішне функціонування економічної моделі не великої держави стають цікавим прикладом успішної політики співіснування для всього міжнародного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню економічної безпеки Королівства Норвегії, аналізу зовнішніх і внутрішніх загроз приділено належну увагу в ряді вітчизняних і зарубіжних досліджень. Після закінчення Холодної війни до Королівства Норвегія не було великого інтересу, так як даний період становлення держави не був широко висвітлений в наукових публікаціях, хоча наявність вузькоспеціалізованої літератури не заперечується [1; 2].

Зацікавленість регіоном стала проявлятися лише в останні десятиліття нинішнього століття (Ю.С.Дерябін – «Північний вимір» і інтереси Росії» [3] 2000 року, Н.М. Антюшина – «Північна Європа: дивергенція або конвергенція. Аналіз двох регіональних інструментів (СГБМ і Ошад) і перспективи третього» [4], що датується 2001 роком, а також колективна монографія «Північна Європа. Регіон нового розвитку» [5], опублікована в 2008 році та ін.). У зазначених вище монографіях по іншому ставляться питання забезпечення безпеки окремих країн північноєвропейського регіону, включаючи Норвегію. У минулому військово-політичні аспекти були на першому плані в описах регіону, на сьогоднішній день ключовими факторами є питання економічної і соціальної безпеки, сприятливого рівня життя, економічного добробуту. Дослідження безпеки представлені так само такими зарубіжними авторами, як: Баррі Бузан, Оле Вейвер і Яапа де Вільде – «Безпека: нові рамки аналізу» [6]; Оле Вейвер, Баррі Бузан, Мортон Келструп і П'єр Леметр – «Ідентичність, міграція і новий порядок денний в області безпеки в Європі» [7] і т.д.

Мета дослідження: розгляд особливостей формування економічної безпеки населення Норвегії.

Результати дослідження. Економічна безпека Королівства Норвегія не формується без історичних передумов жорсткої безпеки. Державні кордони, національний суверенітет і міжнародний торговий простір взаємопов'язані і не можуть розглядатися лише в контексті одного аспекту, тому для представлення рівня забезпечення економічної безпеки необхідно повне уявлення картини економічного стану Королівства Норвегія. Королівство використовує змішаний тип економічного управління, поєднуючи в собі елементи державного контролю і великого приватного сектора. Вся норвезька економіка в значній мірі залежить від нафтового сектора, на частку якого припадає найбільша частина експортної виручки і близько 30% національного доходу. Королівство являє собою високо розвинуту, індустріальну країну, що характеризується відкритою економікою, орієнтованою на експорт. Будучи однією з найбільш багатих країн світу, країна також займає перші місця за

рівнем і тривалістю життя, здоров'ю нації і житловим умовам. Високий рівень матеріального добробуту частково пояснюється багатством природних ресурсів.

Норвезька економіка носить змішаний характер – вона являє собою капіталістичну ринкову економіку з яскраво вираженою державною участю. Досягнення високого рівня зайнятості стало пріоритетним завданням політики післявоєнної Норвегії. Освоєння нафтових родовищ в Північному морі в 1970-і рр., а також активна політика в області ринку праці призвели до значно більш низькому рівню безробіття в Норвегії в порівнянні з іншими промислово розвиненими країнами.

Термін економічна безпека специфічний по відношенню до норвезької економіки. Так, економічна безпека в класичному розумінні пов'язана з розкладанням відходів від промислу нафтовидобування, добування корисних копалин, рибальства і т.д. Нормативно-правові механізми регулювання економічної безпеки Королівства складаються з різних законопроектів, директив, спрямованих на підтримку клімату безпечного існування громадян держави. Рішення урядової комісії Королівства Норвегія від 20 квітня 2009 року за технічними керівними принципами для створення фінансових гарантій відповідно до Директиви 2006/21 / ЄС Європейського парламенту та Ради щодо управління відходами видобувної промисловості є одним із заходів створення безпечного економічного простору [8].

Економічну безпеку країна забезпечує також за допомогою швидкої реакції на проблеми, які вже виникли соціального і, відповідно, економічного характерів. Також загрози, дійсно існуючі на даний момент часу з негативною перспективою розвитку, стрясають всю міжнародну арену і не можуть не зачіпати навіть такі країни, як Королівство Норвегія.

Норвегія виділяє близько 200 млн. крон щорічно в фонд ООН на боротьбу з тероризмом, організованою злочинністю, на протистояння піратству і захист від кібератак, підвищений рівень терористичної загрози і злочинності в мережах, які фінансують бойовиків і терористичні групи. Позиція готовності держави вкладати гроші на розвиток інструментів протистояння загрозам свідчить про високий рівень готовності країни до проблем, як економічних, так і політичних.

Норма економічної безпеки не виділяється в країні як окремий фактор політичного дискурсу, проте механізми, що забезпечують стабільне зростання, здорову економіку, високий рівень зайнятості населення, безпечне проживання громадян так чи інакше присутні в країні і свідчать про нормативно-правове врегулювання всіх сфер життя суспільства, в тому числі і економічний простір, як артерії всієї життєдіяльності. Головною метою політики безпеки для Королівства є забезпечення суверенітету Норвегії, збереження територіальної цілісності та політичної свободи дій. Широкий спектр політичних, військових, правових, дипломатичних та економічних інструментів, використовуються для досягнення цієї мети.

Економічна політика Норвегії спрямована на стабільну протидію безробіттю та інфляції, дії уряду спрямовані на стимулювання зростання та на позитивний вплив на такі структури як промисловість і розподіл доходів. Так, в місцях, де існує невелика концентрація промислових підприємств, економічна політика піддає їх більш низьким податковим показникам, в той час як створюються кредитні організації для підтримки як регіонального промислового комплексу, так і сільського господарства, рибальства, деревообробки. Такі реформи підтримують доступ інноваційних технологій в сферу економічного розвитку, який є пріоритетним напрямком економічного розвитку норвезького добробуту. Також такі схеми взаємодії підтримують традиційні галузі промисловості і перешкоджають раптовому зникненню місцевих промислових підприємств, усувають їх поглинання великим бізнесом. Доповненням до інноваційного впровадження стає «політика регулювання доходів», мета якої в своєчасному прийнятті заходів для здійснення впливу на результати переговорів з питань заробітної плати, сільського господарства і рибальства. Розподіл податків досягається і регулюється шляхом встановлення ставки прибуткового податку і соціальних пільг, включаючи соціальне забезпечення. Угоди про оподаткування витрат на дослідження і розвиток, а також державна підтримка науки були введені для стимулювання розвитку нових галузей промисловості. Норвегія є учасницею НАТО, здійснює широке співробітництво з іншими державами і, перш за все, країнами Північної Європи. Ними створено, наприклад, єдиний ринок робочої сили, здійснюється широка співпраця в галузі страхування.

У 1960 р Норвегія стала членом Європейської асоціації вільної торгівлі ЕАС. Так, нормативно-правова база економічного сектора складається не тільки з основного закону країни, також з окремих актів, спрямованих на контроль над вище зазначеним сектором. В уряді міністр фінансів несе відповідальність за розробку і координацію економічної політики. Міністерство фінансів виступає в якості Секретаріату міністра фінансів. Стортинг приймає остаточне рішення з приводу тих чи інших законопроектів. Фіскальна політика також відображає загальний стан економічного регулювання, як податкова система, а також соціальне забезпечення.

Трансформація трактування економічної безпеки в Королівстві Норвегія відбувається за рахунок специфічної вбудованої в соціальну політику моделі забезпечення економічної безпеки. Економічна безпека держави трактується також як і стан найбільш ефективного використання ресурсів для запобігання загрозам і забезпечення стабільного функціонування всього економічного сектора.

Стан громадських взаємодій і соціальних відносин, які протидіють політичному, духовному, економічному пригніченню особистості і соціальних груп, що виключає застосування насильства, а також збройних сил по відношенню до них від держави чи інших соціальних суб'єктів для досягнення своїх цілей, формує поняття соціальної безпеки громадянина певної держави. Так, прямиий зв'язок соціальної політики, яка перш за все орієнтована на забезпечення соціальної безпеки, простежується в такій взаємодії як включення економічної безпеки Королівства Норвегія не тільки в рамки соціальної політики забезпечення безпеки, але і в

рамки соціального захисту, що є відповіддю на світові зміни світового простору, відповіді на зовнішні і внутрішні загрози та виклики.

Отже, економічний рівномірний розподіл є частиною соціальної безпеки держави, що є головним чинником в поточній соціальній політиці Королівства Норвегія. Змішаний характер економічного сектора держави дозволяє країні вироблення нових, інноваційних методів контролю над змінами, що відбуваються в економічній сфері громадянського суспільства. Заходи, що вживаються державою, виправдані його зовнішньополітичною позицією, трактуванням соціального захисту, що включає в себе такі поняття, як соціальна і економічна безпека країни.

Економічний добробут в рамках соціальної політики країни контролюється різними формами державного управління, пов'язаного з такими явищами, як безпечна праця і гідні умови праці, стабільна заробітна плата, повний соціальний пакет, медичне страхування і т.д. Відповідальність за умови праці та організацію безпечної зони для виконання робіт несе сектор робочого середовища і безпеки в Міністерстві праці та соціальних справ (Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelingen) [9], а також Робоча Інспекція і Нафтовий Фонд Безпеки Королівства Норвегія (Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet, відповідно). Органи державного регулювання та забезпечення безпеки використовує такі механізми як: кураторство підприємств, дотримання нормативних вимог забезпечення здорового режиму робочого процесу і безпеки; розробка певних правил; поширення інформації та надання методичної допомоги підприємствам; допомога в розвитку знань про навколишнє середовище, здоров'я та безпеки на робочому місці; дипломатична співпраця з різними робочими підприємствами, обмін досвідом і т.д.

Так, безпеку робочого місця, а також безпечне середовище, в якому перебуває людина що займає це місце, є найважливішим фактором успішного і ефективного функціонування всього підприємства, яке в свою чергу є осередком системи економічної безпеки всієї держави. Наявність самого поняття безпека робочого місця не є сигналом наявності небезпеки, навпаки, поняття є профілактикою, перевіркою на готовність підприємств відповісти зовнішнім і внутрішнім загрозам, в разі їх виникнення. Саме через наявність такого поняття, підприємства мають уявлення про небезпеки, які можуть виникнути у зв'язку з робочими місцями, а також мають засоби і поняття, яким чином впоратися з теоретично можливими труднощами без шкоди загальній системі економічного стану державного добробуту. Таким чином, роботодавець несе особливу відповідальність, є гарантом ефективності бізнесу, його гарного внутрішнього контролю, а також вступає в обов'язок підтримувати безпечне робоче середовище для кожного працівника підприємства.

Дослідження робочих місць і умов праці формують з одного боку знання про ринок праці, які пов'язані зі здоров'ям населення, конструюють відповідну реакцію на можливі ризики, нещасні випадки, формують економічну безпеку бізнесу / підприємств. З іншого боку, такі дослідження показують стан готовності всієї системи економічного сектора Королівства для інновацій, впровадження засобів-результатів технічної революції, для творчості законодавчого процесу, для впровадження нових систем підвищення кваліфікації та продуктивності, а також підвищення активності праці на міжнародному ринку. Дослідження проходять в основному через науково-дослідні програми Дослідницької Ради Королівства Норвегія (Statens arbeidsmiljøinstitutt), а також через окремі проекти, ініційовані Міністерством Освіти, Трудовою Інспекцією або вищезазначеною організацією Petroleumstilsynet (Організація контролю за безпекою управління нафтою Норвегії). Так, дослідження потрібні також для розробки внутрішньополітичного курсу розвитку держави, виявлення цілей і завдань для їх досягнення в рамках успішної економічної діяльності. Дослідження також сприяють формуванню значної бази знань ефективного менеджменту бізнесу, розподілу ресурсів, а також про те, які умови є найбільш сприятливими для досягнення високої ефективності підприємства.

Ще одним сектором підвищених ризиків є сектор екологічного забезпечення стану безпеки в Королівстві Норвегія. Так, скоординована політика з управління і розподілу ресурсів, а також стабільне забезпечення безпеки екологічного сектора є важливими складовими економічної безпеки Королівства Норвегія. Управління ресурсами – окремий вид відповідальності. Так, найважливішою метою мінерально-сировинної промисловості є забезпечення безпечної експлуатації районів за допомогою забезпечення безпечного процесу вилучення, очищення і захисту природних ресурсів. Процес повинен відповідати нормам як спочатку, так і в кінці операції. Процедура нарощування фінансового забезпечення належного захисту очисних споруд та технічної складової ресурсного питання виправдано наявністю ряду інцидентів, таких як банкрутство галузей або ж відключення від мереж забезпечення. Напрямок фінансового забезпечення розробило спеціальний інструментарій для розрахунку обсягів коштів і заходів, необхідного для забезпечення безперебійної доставки і обробки ресурсів, корисних копалин. Мінеральні ресурси, корисні копалини, так само як і нафтові продукти є національним надбанням для Королівства Норвегія.

Таким чином, Королівство Норвегія має нормативно-правову базу регулювання економічної безпеки, в центрі якої знаходиться не національна економіка, а соціальний добробут окремо розглянутого індивіда.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Стан економічної безпеки забезпечується високим рівнем соціальної безпеки і захисту для такої держави, як Королівство Норвегія, ніж і обумовлюється її специфічний досвід.

2. Будучи не членом Європейського союзу політика щодо забезпечення економічної безпеки Королівства Норвегія не суперечить загальному курсу союзу, проте нормативно-правова база забезпечення інша, ніж у Європейського союзу, що забезпечує інституційне регулювання економічної безпеки.

3. У центрі економічної безпеки в Королівстві Норвегія знаходиться індивід, в чому так само полягає особливість даного стану в північній країні.

4. Явище економічної безпеки є важливою частиною як внутрішньої, так і зовнішньої політики актора міжнародних відносин (держав, міжнародних організацій, підприємств і окремих індивідів). Так як Королівство Норвегія побудувало свою модель соціального добробуту, то економічний рівномірний розподіл є частиною соціальної безпеки держави, що є головним чинником в поточній соціальній політиці Королівства Норвегія.

5. Економічна безпека для Європейського союзу пов'язана, перш за все, з військовою міццю держав, а також з ефективністю і коефіцієнтом корисної дії інтегрованих ринків, стабільністю дії історичних договорів об'єднання, а також з поточним процвітанням економічного товарообігу, що в корені відрізняється від сприйняття економічної безпеки в Королівстві. Норвегія, будучи асоційованою державою, не є членом Європейського Союзу, однак політика країни не суперечить Союзу, багато договорів відповідають формі члена спільноти, наприклад, в нафтогазовій сфері.

6. Королівство Норвегія розробляє нові політико-правові механізми регулювання економічної безпеки з метою підтримки високого рівня розвитку економіки і збереження поточного рівня життя в державі. Центром захисту є не сама національна економіка, а окремо розглянутий індивід і його соціальне благополуччя. Також, в умовах кореляції станів економічної і соціальної безпеки в Королівстві Безпека праці і робочого місця відіграють важливу роль.

7. Специфіка стану економічної безпеки також відображена безпекою робочого місця кожного громадянина держави Норвегія, наявністю безпечного навколишнього середовища, в якому знаходиться людина яка займає це місце. Такі моменти є найважливішими факторами успішного і ефективного функціонування всього підприємства, яке в свою чергу є осередком системи економічної безпеки всієї держави.

Список літератури.

1. Raymond E. Lindgren. *Norway and Swedish conditions*. Norway-Sweden. Princeton University Press, 1959.
2. Larsen K. *New Norway 1905-1940*. Princeton University Press, 1948.
3. Дерябин Ю.С. Северное измерение интересы России. ДИЕ № 68. 2000 г.
4. Антюшина Н М. Северная Европа: дивергенция или конвергенция. Анализ двух региональных инструментов (СГБМ и СБЕР) и перспективы третьего («Северное измерение»). ДИЕ № 75, 2001 г.
5. Sperling J. and Kirchner E. Economic security and the problem of cooperation in post-Cold War Europe. *Review of International Studies*. Volume 24, Issue 2 April 1998. P. 221-237.
6. Busan B., Wæver O. and de Wilde J. *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner, 1998.
7. Wæver O., Buzan B., Kelstrup M. and Lemaître P. *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*. London: Pinter, 1993.
8. Etablering av økonomisk sikkerhet/09.07.2012. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2011/sep/etablering-av-okonomisk-sikkerhet/id2432416/> (дата звернення: 18.03.2017).
9. Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelingen. Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelinga. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.regjeringen.no/no/dep/asd/org/avdelinger/ams/id972/> (дата звернення: 18.03.2017).

References.

1. Raymond, E. Lindgren. (1959), *Norway and Swedish conditions*, Princeton University Press, Norway-Sweden.
2. Larsen, K. (1948), *New Norway 1905-1940*, Princeton University Press, Norway.
3. Deryabin, Y.S. (2000), “Northern Dimension Russias interests”, vol. 68.
4. Antyushina, N. M. (2001), “Analysis of two regional instruments and perspectives of the third”, *Severnaya Yevropa: divergentsiya ili konvergentsiya*, vol. 75.
5. Sperling J. and Kirchner E., (1998), “Economic security and the problem of cooperation in post-Cold War Europe”, *Review of International Studies*, vol. 24, Issue 2, pp. 221-237.
6. Busan B., Wæver O. and de Wilde J. (1998), *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner, London, UK.
7. Wæver O., Buzan B., Kelstrup M. and Lemaître P. (1993), *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*, Pinter, London, UK.
8. The official site of Regjeringen.no (2012), “Etablering av økonomisk sikkerhet“, available at: <https://www.regjeringen.no/no/sub/eosnotatbasen/notatene/2011/sep/etablering-av-okonomisk-sikkerhet/id2432416/> (Accessed 18 March 2017).
9. The official site of Regjeringen.no, “Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelingen. Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelinga“, available at: <https://www.regjeringen.no/no/dep/asd/org/avdelinger/ams/id972/> (Accessed 18 March 2017).

Стаття надійшла до редакції 20.04.2018р.